

(nastavak iz prethodnog broja)

Retke su generacije na jugoslovenskim prostorima koje su bezbrižno odrastale u miru i blagostanju, čije mladalaštvo nije bilo zahvaćeno vihorom rata, nemaštinama, finansijskim krizama, i pritom obeleženo borbom za opstanak i goli život. Čini se da je najteže bilo ljudima poput deda Pere Lapića, rođenim na početku 20. veka. Oni su preživeli dva svetska rata i jedan građanski. Rodili su se u Austrougarskoj, odrastali u Kraljevini Jugoslaviji, svoje zrele godine proveli u SFRJ, a neki od njih duboku starost dočekali su u prethodno pomenutoj partikularnim nacionalizmima rasturenoj socijalističkoj zajednici naroda i narodnosti. Od tud ne čudi njegovo oduševljenje novom vizijom sveta koju su ponudili partizanski prvoborci posle oslobođenja od fašizma, kao ni brojna negativna sećanja na svoj nadničarski život u međuratnoj monarhističkoj Jugoslaviji.

S tim u vezi, deda Pera pripoveda sledeće: "Da se podsetimo na godine od 1931. pa do 1940., kakav je život bio tih deset godina. Težak je život bio. Nadnice male, a skupoća velika. Kilogram masti je koštao 14 dinara, a jedna nadnica 8-10 dinara. Dva dana sam morao raditi za kilogram masti! Kilogram šećera 12 dinara - dan i po kopanja. Kilogram svinjskog mesa osam dinara ili cela jedna nadnica".

O svom teškom radu on govori ovako: "Mnogo se trave i deteline pokosilo samo za doručak. Ja znam da sam kod jednog gazde kosio pet lanaca deteline samo za doručak. Odemo nas deset, pa do osam sati slupamo tih pet lanaca. Kad dođemo kući dočeka nas pet litara bele kafe i pola slanine, litra rakije, jedan hleb, a na njivi dve litre rakije. To je sve koštalo 106 dinara za pet lanaca pokošene deteline. I onda oni pametni, a mi ludi. A ja tim dotičnima kažem: "E, moj dragi, ti se praviš lud. Lako se tebi smeјati k'o i meni plakati. Ovih mojih deset moraju da rade i za mene i za tebe. Ja sam ti pokosio pola lanca deteline za pola litre kafe, ti nisi kosom udario." Zato sam ja svaki put kazao da siroma čovek radi svojom snagom i svojim znanjem, a gazda tuđom snagom i lako sa tuđom grbinom stečenim imanjem. Tako je bilo te jedne decenije. Nije bilo crne kafe, parizera i jogurta, samo hleba i slanine, pa ako hoćeš, gazdi je svejedno.

Posle detaljne računice o bednoj zaradi tadašnjeg radnika i količini novca koja je ostajala u džepu predratnih veleposednika, naš pripovedač nastavlja: "Da se podsetimo da je starčevačka Opština imala dvanaest i po lanaca komunije koju je davala da se kosi za bikove u seno, jer je Opština držala bikove za seljačke krave. To je košeno svake godine po ceni od 120 dinara po lancu. Košenje i kupljenje. Tu je u partiji bilo šest ljudi, a trave je bilo 12 lanaca komunije, sedam lanaca Babića slatine, lanac i po neki put koji je išao na tromedi atara između starčevačkog, bavaništanskog i dolovačkog, i tri i po lanca u Ritu ovčijih torina. To je ukupno 24 lanca. Tih 24 kad smo podelili na nas šestoro, pripalo je svakom četiri lanca po 120 dinara po lancu. Znači, dobio sam 480 dinara za sedam dana rada. To kad sam podelio na sedam dana, dnevno sam zaradio 68 dinara i 57 para na svojem hlebu."

(nastaviće se)